

Mirosław Karpiuk

"Unia Europejska – dzień dzisiejszy a perspektywy otwarcia na Wschód" :
Międzynarodowa Konferencja
Naukowa z cyklu "Prawo,
Gospodarka, Społeczeństwo",
Warszawa, 3 czerwca 2009

Studia Iuridica Lublinensia 13, 356-362

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Unia Europejska – dzień dzisiejszy a perspektywy otwarcia na Wschód

Międzynarodowa Konferencja Naukowa z cyklu
„Prawo, Gospodarka, Społeczeństwo”
Warszawa, 3 czerwca 2009

Przy wsparciu i zaangażowaniu władz uczelni w Wyższej Szkole Menedżerskiej, 3 czerwca 2009 r. odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa na temat *Unia Europejska – dzień dzisiejszy a perspektywy otwarcia na Wschód*. Była to trzecia konferencja z cyklu „Prawo, Gospodarka, Społeczeństwo”. Patronat nad tą inicjatywą naukową objął JM Rektor WSM w Warszawie prof. zw. dr hab. Brunon Hołyst. Konferencja była zorganizowana przez Wydział Prawa i Administracji Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie oraz Centrum Edukacji Europejskiej – Ukraina.

Komitet Naukowy Konferencji tworzyli: prof. zw. dr hab. Stanisław Pikulski – dziekan WPiA WSM w Warszawie, przewodniczący komitetu; prof. zw. dr hab. Władysław Ćwik – WSM w Warszawie; prof. zw. dr hab. Sławomir Fundowicz – KUL w Lublinie; dr Małgorzata Czuryk – WSM w Warszawie, AON w Warszawie; dr Mirosław Karpiuk – WSM w Warszawie, AON w Warszawie.

Komitet Organizacyjny Konferencji tworzyli: dr Paweł Sobczyk – WSM w Warszawie, UKSW w Warszawie; mgr Piotr Jackiewicz – NZS; mgr Juliusz Karpiński – NZS.

Na konferencji były obecne władze uczelni: JM rektor WSM w Warszawie prof. zw. dr hab. Brunon Hołyst, rektor, honorowy założyciel WSM w Warszawie prof. dr Stanisław Dawidziuk, prorektor ds. dydaktycznych doc. dr Joanna Michalak, prorektor ds. studenckich doc. dr Krzysztof Kawęcki, dziekan Wydziału Prawa i Administracji WSM w Warszawie prof. zw. dr hab. Stanisław Pikulski oraz prodziekan Wydziału Prawa i Administracji WSM w Warszawie doc. dr Jerzy Andrzej Wojciechowski.

Konferencję otworzył o godz. 13.00 rektor WSM w Warszawie prof. zw. dr hab. Brunon Hołyst, który w swoim wystąpieniu nawiązał do problemu terroryzmu, w jego światowym i europejskim wymiarze, oraz braku właściwych regulacji wspólnotowych w zakresie przeciwdziałania temu zjawisku. Następnie prodziekan Wydziału Prawa i Administracji WSM w Warszawie doc. dr Jerzy Andrzej Wojciechowski nawiązał do perspektyw dalszego otwarcia Unii Europejskiej, a także zwrócił uwagę na konieczność uruchomienia odpowiedniej, wspólnotowej pomocy na rzecz Afryki.

Moderatorem pierwszej części obrad był dr Mirosław Karpiuk. Jako pierwszy w tej sesji referat na temat *Unia Europejska wobec wartości chrześcijańskich wy-*

głosił ks. dr Kazimierz Dąbrowski, adiunkt WSM w Warszawie. Prelegent podkreślił, iż Unia Europejska jest związkiem państw demokratycznych Europy i stanowi jednocześnie najnowszą formę organizacyjną państw. Powstała ona w procesie integracji po II wojnie światowej. Lata, które nastąpiły po II wojnie światowej, sprzyjały integracji, do której to przyczyniły się konflikt na linii USA–ZSRR oraz strach Europy Zachodniej przed ZSRR. Chrześcijańscy politycy – Konrad Adenauer i Robert Schuman – wskazali trzy drogi jednoczenia Europy: unii politycznej, unii gospodarczej, ochrony praw człowieka.

Ks. dr Kazimierz Dąbrowski wskazał również, iż do podstawowych uprawnień jednostki według prawa unijnego należy: prawo do tworzenia nowych związków wyznaniowych (religii); prawo do zmiany wyznania i przekonań (chodzi o przyjęcie nowej religii bądź akceptacja ateizmu); prawo do milczenia, czyli prawo do zachowania w tajemnicy swoich przekonań (nikogo nie można zmusić do ujawnienia swojej religii i przekonań); prawo do odmowy wykonania obowiązku nakazanego przez ustawę z powodu sprzeciwu swego sumienia (odmowa służby wojskowej, odmowa przerywania ciąży, eutanazji z motywów religijnych czy z powodu wyznawanych zasad moralnych); prawo rodziców do religijnego lub ateistycznego wychowania dzieci; prawo do ochrony swoich przekonań w sprawach religijnych. Prelegent podkreślił, nawiązując do stanowiska J. Krukowskiego, że Unia Europejska nie jest obojętna Kościołowi katolickiemu, a Stolica Apostolska głosi, że jego rola dotyczy duchowej odnowy narodów. Stolica Apostolska respektuje świecki charakter Unii Europejskiej, ale chce pomóc, by jej obywatele osiągnęli nie tylko dobrobyt materialny, ale i duchowy.

Następnie wystąpił prof. dr hab. Oleksandr Lytvyn, dziekan Wydziału Prawa Akademii Zarządzania Samorządowego w Kijowie z referatem *Gwarancje karnoprawnej ochrony środowiska naturalnego i bezpieczeństwa ekologicznego na Ukrainie w perspektywie przystąpienia Ukrainy do Unii Europejskiej*. Prelegent zdefiniował problemy związane z dostosowaniem prawodawstwa Ukrainy do wymagań Unii Europejskiej w perspektywie przystąpienia Ukrainy do Unii Europejskiej oraz określił znaczenie integracji Ukrainy z Unią i jej dalszy rozwój.

Takie dostosowanie rozpatrywane jest w kontekście karnoprawnej ochrony środowiska naturalnego i bezpieczeństwa ekologicznego. Główną uwagę prelegent skupił na przestępstwach przewidzianych w Rozdziale VIII k.k. – „Przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu”. Jednocześnie skoncentrował on uwagę na tym, że nie są one skonsolidowane i większość norm w tym rozdziale, a mianowicie dwanaście z dziewiętnastu rodzajów zawartych w nim przestępstw – tj. artykuły 236–244, 251–253 k.k. – należy rozpatrywać jako przestępstwa zagrożające bezpieczeństwu ekologicznemu, a ponieważ normy te stoją na straży bezpieczeństwa ekologicznego i zgodnie z funkcjami, które miały pełnić, tak jak i przestępstwa przewidziane w artykułach 326, 327 Rozdziału XIII k.k. Ukrainy,

ściśle przeplatają się z niektórymi rodzajami przestępstw znajdującymi się w Rozdziale IX k.k. „Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu publicznemu”. Dlatego dla zrozumienia roli społeczno-prawnej i poziomu ogólnego niebezpieczeństwa ważne znaczenie ma konkretyzacja niektórych oznak kryminalnego wpływu rozpatrywanych przestępstw.

Prelegent w swoim wystąpieniu podnosił, iż w obowiązującym prawodawstwie Ukrainy istnieje system środków, które mają zapewnić bezpieczeństwo ogólne i szczególne. Formułuje jednak wnioski *de lege ferenda* dotyczące zmiany artykułów 236–244, 251–253, 261, 262, 265, 266, 267 k.k. Uzasadnia też konieczność przeniesienia z Rozdziału VIII „Przestępstwa przeciwko środowisku naturalnemu” do Rozdziału „Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu ekologicznemu” artykułów 236–244, 251–253 k.k., co według niego przyczyni się do ich doprecyzowania. Umieszczenie powyższych artykułów będzie wyznaczało cały kierunek działań polityczno-prawnych państwa, co zdaniem autora będzie odpowiadać wymaganiom stawianym przez Unię Europejską i w późniejszym czasie sprzyjać przystąpieniu do UE.

Ostatni w sesji pierwszej referat *Zasady odpowiedzialności państwa członkowskiego za nieprzestrzeganie prawa wspólnotowego* wygłosiła dr Małgorzata Czuryk, adiunkt WSM w Warszawie oraz AON w Warszawie. Prelegentka w swoim wystąpieniu wskazała, że działania państw członkowskich UE poddawane jest kontroli pod względem prawidłowości wykonywania prawa wspólnotowego. Kontrola ta dokonywana jest przez Komisję Europejską, a także przez pozostałe państwa członkowskie. Instrument służący do dokonywania tej kontroli stanowi skarga do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości na nieprzestrzeganie przez państwo prawa wspólnotowego. Skarga z tytułu naruszenia przez państwo członkowskie prawa wspólnotowego umożliwia pociągnięcie państwa członkowskiego do odpowiedzialności nie tylko za naruszenie norm prawa pierwotnego, ale również za nieprzestrzeganie prawa wtórnego oraz zasad ogólnych UE.

Do przestrzegania prawa wspólnotowego zobowiązana jest zarówno władza ustawodawcza danego państwa członkowskiego, jak i wykonawcza, sądy, organy administracyjne, w tym samorządowe oraz wszelkie inne instytucje, które wykonują funkcje publiczne. Państwo odpowiada za naruszenie przez powyższe podmioty prawa wspólnotowego. Dla dokonania oceny, czy doszło do naruszenia prawa wspólnotowego, istotne znaczenie ma jedynie fakt, czy doszło do zachowania niezgodnego z prawem. Dr M. Czuryk konkludując, stwierdziła, że na państwach członkowskich ciąży obowiązek podejmowania działań mających na celu realizację założeń wspólnotowego prawa pierwotnego i wtórnego. Jednocześnie, w myśl zasady solidarności, państwa nie mogą działać w ten sposób, by godzić w cele Unii Europejskiej. Za nieprzestrzeganie prawa wspólnotowego państwo

może zostać pociągnięte do odpowiedzialności przed Europejskim Trybunałem Sprawiedliwości.

Słabą stroną przyjętych rozwiązań traktatowych w tym zakresie jest brak możliwości wyegzekwowania od państwa kary nałożonej na nie za niewykonanie orzeczenia ETS, w razie stwierdzenia naruszenia prawa. Sytuacja taka może w rezultacie godzić w realizację przez państwa celów Unii Europejskiej i podważać skuteczność zasady solidarności. Niezbędne staje się więc przeprowadzenie żywej debaty nad zmianami traktatu, prowadzącymi do zagwarantowania przymusowej egzekucji kar pieniężnych nałożonych na państwa członkowskie. Prelegentka zwróciła również uwagę na problem stosowania przez sądy krajowe prawa wspólnotowego. Podkreśliła, że sądy krajowe państw członkowskich, orzekające w sprawach odszkodowawczych za naruszenie przez państwo prawa wspólnotowego, zobowiązane są do stosowania tegoż prawa i opierania na nim swoich orzeczeń. W swej praktyce orzeczniczej spotykają się one niejednokrotnie z rozbieżnościami między regulacjami krajowymi a wspólnotowymi.

Należy jednak zaznaczyć, że w takich przypadkach – w myśl zasady absolutnego prymatu prawa wspólnotowego nad krajowym – sądy zobowiązane są oprócz swoje rozstrzygnięcie na przepisach wspólnotowych, wyłączając w danej sprawie zastosowanie prawa krajowego. Zasada ta została już ugruntowana w orzecznictwie ETS i stanowi zasadę prawa wspólnotowego. Można jednak niejednokrotnie zauważyć dylematy polskich sądów, związane z dokonywaniem wyboru między konstytucyjnym a wspólnotowym ujęciem zasady pierwszeństwa. Dlatego też należy – według dr M. Czuryk – postulować, aby i ta kwestia, choć sporna i drażliwa politycznie, została poddana szerszej debacie i doprowadziła do sformułowania też gwarantujących stosowanie jednolitej praktyki sądowej w tym zakresie.

Po przerwie na kawę rozpoczęła się druga sesja, której moderatorem była dr M. Czuryk. Jako pierwszy w tej części obrad wystąpił dr Mirosław Karpiuk, (Katedra Prawa Administracyjnego WSM w Warszawie, Katedra Prawa i Administracji AON w Warszawie), z referatem *Zadania organów administracji publicznej w zakresie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w Unii Europejskiej na przykładzie świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego*. Rozwiązania dotyczące koordynacji prawa wewnętrznego poszczególnych państw członkowskich Unii Europejskiej w zakresie zabezpieczenia społecznego, jak wskazał w swoim wystąpieniu prelegent, są bezpośrednio związane ze swobodnym przepływem pracowników. Przyjęto je w celu podniesienia poziomu życia oraz warunków zatrudnienia obywateli państw UE. Zasada swobodnego przepływu osób obejmuje nie tylko pracowników najemnych, lecz także przedsiębiorców, a więc osoby prowadzące określony rodzaj działalności gospodarczej.

Ze względu na szczególną rolę prawa krajowego w przedmiocie zabezpieczenia społecznego rozwiązania wspólnotowe dotyczą jedynie systemu koordynacji. W ramach powyższego systemu za niezbędne uznaje się wypracowanie gwarancji dotyczących równego traktowania przez poszczególne porządki prawne pracowników zamieszkujących w państwach członkowskich, osób będących na ich utrzymaniu, a także osób pozostałych przy życiu po ich śmierci. Gwarancje te są związane m.in. z utrzymaniem praw nabytych bądź będących w trakcie nabywania przez te osoby, o ile przemieszczają się one (te osoby) w granicach UE. Zadania wynikające ze wspólnotowej koordynacji w zakresie świadczeń z funduszu alimentacyjnego są wykonywane przez szczebel regionalny samorządu terytorialnego. Samorząd województwa pełni funkcję instytucji właściwej w przypadku przemieszczania się osób w granicach Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego, a marszałek województwa wydaje decyzje w sprawach świadczeń z funduszu alimentacyjnego, realizowanych w związku z koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego. Marszałek województwa zadania wynikające z unijnej koordynacji może wykonywać osobiście, bądź w tym celu może pisemnie upoważnić pracownika urzędu marszałkowskiego lub regionalnego ośrodka polityki społecznej.

Zadania dotyczące koordynacji wspólnotowej w zakresie świadczeń rodzinnych na szczeblu terenowym wykonuje również samorząd województwa. Realizuje on powyższe zadania jako zlecone z zakresu administracji rządowej. Obejmują one: pełnienie funkcji instytucji właściwej w związku z udziałem RP w koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego w przypadku przemieszczania się osób w granicach Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego; wydawanie decyzji w sprawach świadczeń rodzinnych realizowanych w związku z koordynacją systemów zabezpieczenia społecznego.

Na zakończenie swojego wystąpienia dr M. Karpiuk podkreślił, że koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego gwarantuje odpowiednie uprawnienia obywatelom innego kraju członkowskiego niż tego, w którym mieszkają, na tych samych warunkach co jego obywatele. Uprawnienia te dotyczą korzystania z właściwych świadczeń, które nie podlegają zmniejszeniu, zmianie, zawieszeniu, zniesieniu, ani przypadkowi, tylko z tego powodu, że uprawniony zamieszkuje inne państwo niż to, w którym znajduje się instytucja zobowiązana do ich wypłaty.

Następnie problematykę *Samozatrudnienia jako formy przeciwdziałania bezrobociu – realizacja poddziałania 6.1.3 Projektu Organizacyjnego Kapitał Ludzki*, podjął mgr Piotr Wąchal, asystent WSM w Warszawie. Prelegent we wprowadzeniu do przedstawianej problematyki stwierdził, że w 2008 r. świat stanął wobec poważnego problemu finansowego, a kryzys dotknął wszystkich sfer życia gospodarczego, a najsilniej odczuli go najbiedniejsi. Wiele osób zostało pozbawionych pracy, a pracodawcy zaczęli drastycznie ograniczać koszty swojej dzia-

łałości. Oszczędności poszukuje się obecnie wszędzie, a powszechnie wiadomo, że najwięcej zaoszczędzić można, redukując zatrudnienie, co spowodowało, że stopa bezrobocia zaczęła rosnąć. W ramach przeprowadzonej analizy prelegent podniósł, iż w obliczu panującej na rynku sytuacji ekonomicznej stymulowanie zarówno gospodarki, jak i rynku pracy poprzez umożliwianie bezrobotnym rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej jest właściwą metodą, która sprzyja aktywizacji bezrobotnych. Według niego zainteresowanie tą formą pomocy stanowi najlepsze potwierdzenie, że jest to skuteczny sposób przeciwdziałania bezrobociu, a droga do rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej nie jest tak trudna, jak mogłoby się wydawać, chociaż pokutuje nadal mit o szczególnych trudnościach w tym zakresie.

Podkreślenia wymaga fakt, iż stworzono także konkretną możliwość w zakresie wsparcia osoby bezrobotnej już na etapie przygotowywania wniosku o udzielenie dotacji. Jednym z celów, na który można przeznaczyć pieniądze z przyznanej dotacji, jest pomoc prawna lub zwykle poradnictwo. Podmiot zajmujący się profesjonalnie doradztwem może pomóc w przygotowaniu wniosku, mając jednocześnie świadomość, iż w przypadku przyznania dotacji będzie mógł otrzymać za usługę stosowne wynagrodzenie, które sam zainteresowany może rozliczyć w ramach otrzymanych środków finansowych. Na zakończenie mgr P. Wąchal stwierdził, że pomysł ten się sprawdza, co potwierdziła dokonana na potrzeby konferencji analiza materiałów oraz powszechność występowania na rynku firm doradczych, specjalizujących się w przygotowaniu opisanych wniosków.

Dr Paweł Sobczyk, adiunkt WSM w Warszawie oraz UKSW w Warszawie, wygłosił referat na temat *Zasada suwerenności państwa w kontekście jego członkostwa w Unii Europejskiej*. Tematem wystąpienia była więc ocena samodzielności państwa członkowskiego funkcjonującego w ramach UE. Prelegent wskazywał na oddziaływanie prawa wspólnotowego na prawo wewnętrzne, uwzględniając w szczególności hierarchię źródeł prawa, na przykład konstytucji.

Mgr Oksana Ievsiukova, kierownik Działu Współpracy z Zagranicą Akademii Zarządzania Samorządowego w Kijowie, odniosła się do następującego zagadnienia: *Proces Boloński – czynnik stymulujący rozwój ukraińskiego systemu szkolnictwa wyższego na drodze do europejskiej przestrzeni integracyjnej i edukacyjnej*. Przypomniała, że strategię państwa dotyczącą nauki i edukacji na Ukrainie określają ustawy: „O edukacji”, „O szkolnictwie wyższym”, „O nauce i działalności naukowo-technicznej”, dekrety Prezydenta Ukrainy o narodowej doktrynie rozwoju edukacji i o przedsięwzięciach związanych z doskonaleniem szkolnictwa wyższego na Ukrainie. Podstawowym celem tej strategii jest wykształcenie takiego modelu edukacji narodowej, który by najlepiej odpowiadał na wyzwania, potrzeby i oczekiwania współczesności. O. Ievsiukova podkreśliła, że na Ukrainie w ciągu ostatnich lat w szkolnictwie wyższym nastąpił odczuwalny

postęp, jednak ogrom problemów, nierozstrzygniętych wątpliwości i niedorzeczności odziedziczonych po byłym systemie, czy trudności, które nagromadziły się w obecnych czasach, hamują integrację szkolnictwa wyższego ze światową „przeszłością” edukacyjną, a także nie sprzyjają istotnemu rozwojowi i konkurencyjności, zmniejszają społeczną rolę edukacji w przekształceniach, które należy doprowadzić do sensownego zakończenia.

W celu integracji ze wspólnotą bolońską należy, w pierwszej kolejności, przeanalizować krajowy system nauki i oświaty na tle systemu europejskiego. Prelegentka zwróciła uwagę na potrzebę współpracy ośrodków akademickich. Konieczność utworzenia Polsko-Ukraińskiego Instytutu Zarządzania wspierała świadomość kierownictwa Akademii, że nie można pozostawać na uboczu obszaru oświatowego Europy. To jest przyszłość absolwentów Akademii Zarządzania Samorządowego, którą prelegentka reprezentuje. Współcześnie niemożliwe jest ignorowanie innowacji, które wypracowała szkoła europejska. Jest to stopniowy system kształcenia, zawiera on modułowo-kredytowy system oceniania wiedzy i kontroli jakości oraz idee pedagogiki, które w relacjach studenta i wykładowcy charakteryzują się otwartością, przejrzystością, demokracją, a które zapożyczane są od naszych partnerskich uczelni. W powyższym przypadku jest to Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie.

Swój udział w konferencji zapowiedziała również prof. dr hab. Tamara Ivanova, prorektor Akademii Zarządzania Samorządowego w Kijowie, która miała wygłosić referat nt. *Organizacja przygotowania i przeszkolenia specjalistów samorządu lokalnego w kontekście europejskim*. Niestety, nie mogła przybyć na konferencję.

Po wygłoszeniu wszystkich referatów nastąpiła burzliwa dyskusja dotycząca procesu integracyjnego z Unią Europejską, a także o szansach kolejnych państw Europy Wschodniej, szczególnie Ukrainy, na dołączenie do grona państw członkowskich.

Miroslaw Karpiuk